

JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Anna-Maria Sandkull

Immaterialrättens gränser i den fjärde
industriella revolutionen

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Aurelija Lukoseviciene

Termin: VT 2026

Innehåll

Summary	1
Sammanfattning	2
Förkortningar	3
1 Inledning/bakgrund.....	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Avgränsningar	7
1.3 Metod och material.....	8
1.4 Forskningsläge.....	9
1.5 Disposition.....	9
2 Tekniska utgångspunkter	11
2.1 Artificiell intelligens och generativ AI.....	11
2.1.1 Processen AI-träning.....	11
2.2 Text- och datautvinning (TDU).....	12
3 Upphovsrättslig reglering av reproduktion och TDU	14
3.1 Infosoc-direktivet	14
3.1.1 Reproduktionsrättens omfattning	14
3.2 Infosoc-direktivets undantagssystem	15
3.2.1 Det obligatoriska undantaget och AI-träning	15
3.3 DSM-direktivet.....	17
3.3.1 DSM-direktivets syfte	17
3.3.2 Artikel 4: undantag för text- och datautvinning.....	18
3.4 Trestegsregeln	19
3.5 EUD:s praxis	20
3.5.1 Reproduktionsrättens räckvidd	20
3.5.2 Tolkning av upphovsrättsliga undantag	21
3.6 Sammanfattning av rättsläget	22
4 Diskussion och analys.....	24
4.1 AI-träning som reproduktion och TDU	24
4.1.1 AI-träning som reproduktion	24
4.1.2 AI-träning som TDU i DSM-direktivets mening	24
4.2 Artikel 4 DSM-direktivet i förhållande till AI-träning.....	25
4.2.1 Tolkningsargument för vidsträckt tillämpning	25
4.2.2 Tolkningsargument för restriktiv tillämpning.....	26
4.3 Trestegsregeln och frågeställningen	28
4.3.1 Vissa särskilda fall	29

4.3.2	Normalt utnyttjande	29
4.3.3	Oskälighetskränkning på rättsinnehavarnas legitima intressen	30
4.4	Samlad bedömning	31
4.5	Avslutande reflektioner	33
Källförteckning		35

Summary

This thesis examines the possibility of administering DSM Directive (Directive on Copyright in the Digital Single Market) Article 4 to the training of generative AI. As copyright in general evolved before the major breakthrough of AI, the application of law is increasingly contested in the context.

The level of protection in established EU-law is high, particularly regarding works created with human effort. At the same time, AI relies on large-scale reproduction of such works, raising the question of whether the process challenges the reproduction right and if it in such case can be justified under existing infringements. The DSM Directive contains specific infringements regarding TDM (text and data mining), a process relevant for AI training, which involves copying works to extract data.

Precedents from the Court of Justice of the European Union regarding interpretation of copyright exceptions show a tendency towards restrictive interpretation in favor of a high level of protection. However, a balancing of interests is invoked. Rules are interpreted in accordance with their purpose and remain subjects to the "three-step test" which limits their application to special cases, that do not conflict with normal exploitation, and do not unreasonably prejudice the author's legitimate interests.

The study shows that training of generative AI systems can constitute TDM from a technical perspective and fall within the scope of Article 4 of the DSM Directive. Such application can fulfill the three-step test, but in practice the opposite is probably most often true. Moreover, the scale and purpose of AI-training risk of being in conflict with the directive's objective.

The thesis therefore concludes that, while Article 4 may in principle be applicable to AI training, its scope should be interpreted restrictively. In any event, the application is in practice determined by the rightholder's right to opt-out in accordance with Article 4(3) of the DSM Directive.

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker tillämpningen av artikel 4 i DSM-direktivet på AI-träning, som ett undantag från den upphovsrättsliga ensamrätten till materialet som träningen kräver. Då upphovsrätten i allmänhet växte fram innan AI:s stora genombrott kan man diskutera hur regler och undantag ska tillämpas på fenomenet.

Utgångspunkten är en hög upphovsrättslig skyddsnivå i EU, med vidsträckt tillämpning avseende skyddsvärda alster. Samtidigt kräver utvecklingen av AI stor tillgång till sådana alster, vilket väcker frågan om användningen utmanar ensamrätten till materialet och om det i sådana fall finns tillämpliga undantag. DSM-direktivet innehåller undantag från ensamrätten för användning i TDU-syfte (text- och datautvinning). Processen är aktuell för AI-träning, som går ut på kopiering av verk för att utvinna data.

Praxis från EUD visar på en tendens till restriktiv tolkning av upphovsrättsliga undantag. En intresseavvägning görs dock, och regler tolkas för att få funktionellt genomslag. Vid tillämpning av upphovsrättsliga undantag måste hänsyn också tas till ”trestegsregelns” krav på att inskränkningar endast får tillämpas i särskilt avsedda fall, som inte strider mot normalt utnyttjande av verk, och inte oskäligt inkräktar på upphovsmannens legitima intressen.

Undersökningen visar att träning av generativa AI-system tekniskt sett kan omfattas av artikel 4 i DSM-direktivet. Processens omfattning och ändamål riskerar dock gå utöver direktivets syfte. Vidare gäller att tillämpningen *kan* uppfylla trestegsregeln, men i praktiken torde ofta det motsatta gälla.

Slutsatsen är att tillämpning av artikel 4 i DSM-direktivet på AI-träning är möjlig i vissa fall. Man bör dock inte utgå från att detta generellt är möjligt då ändamål och syfte samt trestegsregeln styr. I vilket fall avgörs tillämpningen i praktiken av rättighetsinnehavarens förbehållsrätt enligt artikel 4.3 i DSM-direktivet.

Förkortningar

AI	Artificiell intelligens
AI-förordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828
Databas-direktivet	Direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser
DSM-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG
ECS	European Copyright Society
EU	Europeiska unionen
EUD	Europeiska unionens domstol
Infosoc-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället
Prop.	Proposition

EU-stadgan	Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2012/C 326/02)
SOU	Statens offentliga utredningar
TDU	Text- och datautvinning
URL	Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

1 Inledning/bakgrund

Vi befinner oss i ”den fjärde industriella revolutionen”. Uppgifter som traditionellt förknippas med mänskligt skapande kan numera utföras av AI-system, som till exempel kan komponera musik genom analys av äldre verk.¹ AI:s framväxt riskerar kollision med upphovsrätten, vars regler både kan stimulera och begränsa teknisk utveckling.² Teknikutvecklingen har skett hastigt, till skillnad från rättsutvecklingen där inga betydande immaterialrättsliga kompletteringar med AI i åtanke har skett. Detta medför tolkningsproblem avseende lagtillämpning.³

EU-kommissionen har betonat att ”*without data, there is no AI*”.⁴ AI-lösningarnas algoritmer utvecklas med data i form av material skapat av människor, som böcker och bilder. Datamängden läses in och kodas i processen ”maskininlärning”. Processen innebär kopiering, vilket generellt är en upphovsrättsligt relevant användning.⁵ Upphovsrätten innehåller undantag från upphovsmannens ensamrätt till användning av sina verk, i sammanhanget synonymt med inskränkningar.⁶ Om AI-träningens maskininlärning är en upphovsrättsligt relevant reproduktion väcks frågan om tillämpliga undantag som tillåter användningen utan upphovsmannens samtycke.

I artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (infosoc-direktivet) finns undantag från ensamrätten avseende framställning av tillfälliga exemplar. Undantaget är obligatoriskt, varför medlemsstaterna måste implementera det. Ett annat undantag finns i artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 av den 17 april 2019 om upphovsrätt och närstående rättigheter på

¹ Magnusson Sjöberg, mfl. (2024) s. 646

² Jencková (2025) s. 12 ff.

³ Kempas (2023) s. 9

⁴ EU-kommissionen (2020) s. 19

⁵ Magnusson Sjöberg, mfl. (2024) s. 644

⁶ Ibid. s. 662

den digitala inre marknaden (DSM-direktivet). Undantaget gäller specifikt för TDU-användning, en teknik för hämtning av stora datamängder som kan nyttjas för att utveckla AI-system.⁷ Om infosoc-direktivets undantagssystem inte är tillämpligt kan undantaget i DSM-direktivet ändå vara aktuellt. Att reglerna växte fram innan generativ AI:s genombrott väcker emellertid tillämpningsfrågor.⁸ EUD:s praxis indikerar förövrigt en i vissa avseenden restriktiv tolkningstradition av upphovsrättsliga undantag.⁹ Dessutom kräver tillämpning av upphovsrättsliga undantag hänsynstagande till ”trestegsregeln”.¹⁰ Regeln innebär att inskränkningar endast får tillämpas (1) i särskilt avsedda fall som (2) inte strider mot normalt utnyttjande av verk och (3) inte oskäligt inkräktar på upphovsmannens legitima intressen.¹¹ I praktiken fungerar regeln som tolkningsanvisning och begränsning.¹²

Det oklara rättsläget kring frågan om AI-träning som upphovsrättsligt relevant användning samt om tillämpliga undantag påverkas alltså av olika hänsynstaganden som avgör vilken möjlighet det faktiskt finns att tillämpa artikel 4 i DSM-direktivet på fallet AI-träning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens frågeställning är vilken möjlighet till upphovsrättsligt undantag som artikel 4 i DSM-direktivet utgör i relation till verksanvändning för träning av generativa AI-system.

För syftet har följande underfrågeställningar formulerats:

- Är AI-träning en upphovsrättsligt relevant användning?
- Är AI-träning TDU enligt DSM-direktivet?

⁷ Rosati (2020) s. 1

⁸ Magnusson, Sjöberg, m.fl (2024) s. 663

⁹ Tex C-476/17 *Pelham*, EU:C:2019:624 punkt 58; NJA 2016 s.212 punkt 21, jfr. dock C-469/17 *Funke Medien NRW*, EU:C:2019:623 punkt 54, C-516/17 *Spiegel Online*, EU:C:2019:625, punkterna 53–55

¹⁰ T.ex. artikel 9:2 i Bernkonventionen; artikel 13 i TRIPS-avtalet; artikel 5.5 i infosoc-direktivet

¹¹ Senftleben (2004) s. 295

¹² Kempas (2023) s. 192

- Hur påverkas tillämpningen av praxis om tolkningen av upphovsrättsliga undantag?
- Hur påverkar ”trestegsregeln” tillämpningen?

1.2 Avgränsningar

Huvudsakligt fokus är inte om ensamrätten aktualiseras vid AI-träning, utan om den kan inskränkas. Detta undersöks avseende allmän och kommersiell TDU-användning, inte TDU för forskningsändamål.¹³ Utgångspunkten är att AI-träning använder immaterialrättsliga *verk*. ”Sui generis”-skyddet för databaser som skyddar exemplarframställningar utan krav som precision, kreativt skapande eller originalitet undersöks inte.¹⁴

DSM-direktivet är inte den enda relevanta lagstiftningen, men utgångspunkten i uppsatsen vars begränsade omfattning inte tillåter en bredare analys. Fokus ligger på EU-rättsliga källor, och undersökning av regleringen i andra delar av världen underlåts. Emellertid används exempel från nationella rättsordningar, speciellt Sverige, då redogörelse för hur regelverken behandlas nationellt illustrerar bestämmelsernas praktiska verkan. Vissa internationella konventioner lyfts i samband med beskrivning av trestegsregeln, och ett tyskt domstolsavgörande visar på hur de harmoniserande upphovsrätsreglerna i DSM- och infosoc-direktivet har behandlats praktiskt.

I praktiken påverkas regeltillämpningen av områdets tekniska detaljer.¹⁵ Uppsatsens syfte och omfattning motiverar dock inte en teknisk exkurs, utan den tekniska bakgrunden avgränsas till ett minimum som tillåter läsaren att följa resonemangen.

¹³ Jfr. artikel 3 i DSM-direktivet

¹⁴ Se artikel 7.5 i databasdirektivet; jfr Bernitz & Kjellgren (2020) s. 123 ff.

¹⁵ Se tex Rosati (2020) s. 8 ff.

Slutligen undersöks inte huruvida reglernas syfte tillgodoses eller är önskvärt, utan endast i vilken utsträckning artikel 4 i DSM-direktivet *kan* användas.

1.3 Metod och material

Uppsatsen använder en rättsdogmatisk metod för att tolka, systematisera samt redogöra för gällande rätt efter analys av rättskällor.¹⁶

EU-metod används för att hantera EU-rättsliga källor.¹⁷ EUD:s tolkningar är centrala, då domstolen tolkar unionens innehåll genom sina befogenheter att kontrollera och genomdriva EU-rätten.¹⁸ Domstolen förknippas främst med teleologisk tolkningsmetod och autonom tolkning där unionsrättsliga begrepp ges självständig innebörd, oavsett hur de används nationellt.¹⁹ Bestämmelser och begrepp sätts i sitt sammanhang och tolkas på sättet EUD finner förenligt med hela unionsrätten och dess syften.²⁰ EUD:s avgöranden binder rättstillämparen och används, liksom andra EU-rättsliga källor, inom uppsatsens rättsdogmatiska metod.²¹

Uppsatsen genomför en rättsdogmatisk analys med ett *de lege lata*-resonemang om att tillämpning av artikel 4 i DSM-direktivet vid AI-träning är möjlig, men bör ske återhållsamt. Metoden kräver transparens och insyn i argumentationen, varför uppsatsen exempelvis avslutas med en käll- och litteraturlista.²²

Då rättsområdet till stor del är harmoniserat avgör EU-rättsliga dokument reglernas tolkning och tillämpning i enlighet med EUD:s autonoma tolkning.²³ Domstolen har beskrivits som mer drivande för rättsutvecklingen i EU än själva lagstiftaren, varför dess roll i rådande forskningsläge inte ska underskattas.²⁴

¹⁶ Kleineman (2018) s. 21 ff.

¹⁷ Reichel (2018) s. 109

¹⁸ Ibid. s. 120 ff.; artikel 263, 267 FEUF

¹⁹ Hettne (2011) s. 158 ff.; Artikel 3 i FEU

²⁰ Mål 283/81 *CILFIT*, EU:C:1982:335 punkt 20

²¹ Bernitz & Kjellgren (2022) s. 143–144, Nääv & Zamboni (2018) s. 21

²² Kleineman (2018) s. 36 ff.

²³ Mål 283/81 *CILFIT*, punkt 20

²⁴ Reichel (2018) s. 115

“ECS” (European Copyright Society) är en grupp oberoende forskare och akademiker som analyserar och främjar allmänintresset i europeisk upphovsrättslagstiftning. Trots att gruppen saknar lagstiftarens auktoritet är dess yttranden tongivande. Man kan tänka sig att ECS är en relevant aktör särskilt i oklara fall som det förevarande, och gruppen har uttalat sig just om artikel 4 i DSM-direktivet.²⁵

1.4 Forskningsläge

Aktualiteten av AI är allmänt vedertagen, liksom att utvecklingen väcker juridiska frågor. Upphovsrättsliga frågor kan uppstå efter att generativa AI-system har genererat ett utfall, men även i utvecklingsstadiet, under den så kallade ”AI-träningen”.²⁶ Just relationen mellan DSM-direktivets undantag och AI diskuteras livligt.²⁷ Aktualiteten av ämnet motiverar frågeställningen. Att reglerna på området skapades innan AI:s genombrott har lett till en diskrepans mellan situationen som reglerna beskriver och är utformade för, samt den verklighet där de tillämpas. Diskrepansen tvingar lagstiftare och rättstillämpare att ta ställning och tolka, ett sammanhang där uppsatsens redogörelse för tolkning av tillämpningsområdet av artikel 4 i DSM-direktivet blir intressant.

Utgångspunkten är ett forskningsfält där upphovsrätt, innovation, intresseavvägningar samt rättstillämparens tolkningar samspelar. Uppsatsen väver samman perspektiven genom redogörelse för upphovsrätten och dess intresseavvägningar, tolkningsmöjligheterna samt hur praxis har behandlat frågorna.

1.5 Disposition

²⁵ The European Copyright Society, (2025) s. 1 ff.

²⁶ T.ex Tobias Kempas (2023)

²⁷ T.ex. Rosati (2020), Senftleben (2026a)

Uppsatsen inleds med att definiera grundläggande begrepp, påkallat av att det är ett tekniskt specifikt område.

Undersökningsdelen redogör för upphovsrättens utgångspunkter i form av EU-lagstiftning, trestegsregeln samt praxis. För att ta ställning till skyddets gränser bör man nämligen vara bekant med dess struktur.

Uppsatsen avslutas med en diskussion där underfrågorna är utgångspunkt för redogörelsen av undersökningens iakttagelser. Argument för och emot vidsträckt tillämpning av artikel 4 i DSM-direktivet på AI-träning presenteras, och efter applikation av tolkningsprinciper från praxis och trestegsregeln besvaras frågeställningen. Slutligen redovisar jag mina egna reflektioner.

2 Tekniska utgångspunkter

Förståelsen för rättsområdet kräver insikt i de tekniska system det reglerar.

Redogörelsen nedan skapar en elementär uppfattning om saken.

2.1 Artificiell intelligens och generativ AI

Det saknas en universell definition av ”AI”.²⁸ Ledning kan sökas i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens (AI-förordningen). Enligt förordningens artikel 3.1 utgörs AI av maskinbaserade system som fungerar självständigt och anpassar sin funktion genom att analysera tidigare resultat. Rättssäkerhet och globalt samarbete kräver att begreppet definieras tydligt och harmoniserat. Definitionen ska även tydliggöra hur AI skiljer sig från traditionella datasystem, exempelvis genom förmågan att självständigt dra slutsatser.²⁹ AI-system kan verka med autonomi och anpassningsförmåga, vilket gör att systemet kan lära sig själv genom att ändra sitt beteende.³⁰ AI materialiseras i algoritmer integrerade i datorprogram.³¹ Systemen kännetecknas av tankeprocesser, resonemang och beteenden.³² ”AI” används som ett samlingsbegrepp för maskiner som på så sätt imiterar mänskligt beteende.³³

2.1.1 Processen AI-träning

Om algoritmer utvecklas med målet att skapa eller förbättra det egna systemet kan det utföra uppgifter utan uttrycklig programmering.³⁴ Sådana självlärande system uppstår då algoritmerna revideras när maskinen prövar sig fram.³⁵ Processen kallas maskininlärning och används för att utveckla generativa AI-modeller. ”Nytt” material genereras i form av algoritmer

²⁸ Kempas (2023) s. 24

²⁹ Se skäl 12 i AI-förordningen

³⁰ Ibid. skäl 20

³¹ Magnusson Sjöberg, mfl., (2024) s. 643

³² Janecková (2025) s. 8

³³ Bang-Melchior & Wiming (2024) s. 16

³⁴ Magnusson Sjöberg, mfl., (2024) s. 643

³⁵ Ibid. s. 28

skapade genom statistisk analys.³⁶ Algoritmerna bygger dock alltid på befintligt material, då innehållet syntetiseras utifrån data som systemet har tränats med.³⁷ Data är fakta i en form lämpad för överföring, tolkning och bearbetning som omvandlas till information, innebörden av data.³⁸ Under omständigheterna kan ”data” och ”information” användas synonymt.³⁹ Maskininlärning kräver stora mängder ”träningsdata”, vars skapare oftast inte har samtyckt till eller kompenserats för användningen.⁴⁰

Vid maskininlärningen kopieras träningsdatan genom olika automatiserade inlärningstekniker.⁴¹ En sådan teknik är ”web scraping” där program efter förfrågan till webbsidor hämtar dess innehåll och extraherar datan. En annan teknik är ”web crawling” där robotar systematiskt hämtar information från webbsidor genom länkar och kopierar innehållet. Ytterligare en vanlig inlärningsteknik är ”screen scraping”, där data i visuellt innehåll som bild och text kopieras genom automatisk insamling och tolkning.⁴²

2.2 Text- och datautvinning (TDU)

Majoriteten av datan som cirkulerar i världen är ostrukturerad. TDU-processen är värdefull genom att möjliggöra omvandling av ostrukturerat innehåll till ett format lämpligt för analys.⁴³

”Datautvinning” som tekniskt begrepp avser en teknik för att hitta mönster i datamängder, som exempelvis används vid AI-träning. ”TDU” enligt DSM-direktivet är även ett juridiskt (upphovsrättsligt) begrepp, med överlappande definition.

Enligt DSM-direktivet är TDU en automatiserad teknik för dataanalys med målet att generera information, mönster, trender och samband.⁴⁴ Analysen

³⁶ Janecková (2025) s. 10

³⁷ Bang-Melchior & Wiming (2024) s. 117

³⁸ Kempas (2023) s. 257

³⁹ Kempas (2023) s. 158

⁴⁰ Magnusson Sjöberg, mfl., (2024) s. 141

⁴¹ Rosati (2020) s. 8

⁴² OECD (2025) s. 17.

⁴³ Luo (2021) s. 4

⁴⁴ Rosati (2020) s. 2; se artikel 2.2 i DSM-direktivet

möjliggör informationsgenerering genom slutsatser som människor inte kan dra. Automatiseringen innebär att mänsklig påverkan begränsas till instruktioner.⁴⁵ I praktiken finns det olika TDU-tekniker. Fokus är processens syfte, inte tekniken.⁴⁶

Processen delas in i tre steg:

1. Tillgång till innehåll
2. Extrahering och/eller kopiering av innehållet
3. Utvinning av text och/eller data⁴⁷

⁴⁵ Kempas (2023) s. 186

⁴⁶ Ibid. s. 175 ff.

⁴⁷ Rosati (2020) s. 1 ff.

3 Upphovsrättslig reglering av reproduktion och TDU

Nedan redogörs för den rättsliga ramen för användning av upphovsrättsligt skyddat material vid AI-träning, vilket skapar grunden för uppsatsens analys som argumenterar de lege lata kring tillämpningsområdet för artikel 4 i DSM-direktivet.

3.1 Infosoc-direktivet

Infosoc-direktivet harmoniserar upphovsrätten.⁴⁸ Direktivs ”skäl” är i allmänhet tolkningsinstrument som preciserar reglers syften och vad som beaktats vid deras utförande.⁴⁹ Upphovsrättens utgångspunkt är en hög skyddsnivå för upphovsmän.⁵⁰ ”Verk” i upphovsrättslig mening förutsätter uttryck med precision och objektivitet bestående av upphovsmannens intellektuella skapelser som speglar dennes personlighet, uttryckt genom fria och kreativa val i skapandet.⁵¹ Delar av verk skyddas om de bidrar till helhetens originalitet.⁵² Framställningens omfång, avsikt, form eller metod påverkar inte.⁵³ Skyddet ger upphovsmannen en exklusiv förfoganderätt att framställa exemplar av sina verk (reproduktionsrätten) och göra det allmänt tillgängligt.⁵⁴

3.1.1 Reproduktionsrättens omfattning

Infosoc-direktivet reglerar reproduktionsrätten till verk i artikel 2.1(a).⁵⁵

Regeln omfattar direkt och indirekt verksanvändning, tillfällig och

⁴⁸ Bernitz m.fl. (2023) s. 33

⁴⁹ Bernitz & Kjellgren (2022) s. 208

⁵⁰ Se artikel 2 och skäl 9 i infosoc-direktivet.

⁵¹ C-310/17 *Levola Hengelo*, EU:C:2018:899 punkt 40; C-145/10 *Painer*, EU:C:2013:138 punkt 94; C-469/17 *Funke Medien NRW* punkt 19

⁵² C-5/08 *Infopaq*, EU:C:2009:465 punkt 38–39.

⁵³ Valentin Rehnrota (2017) s.130 ff.

⁵⁴ Se artikel 2 i infosoc-direktivet

⁵⁵ Direktivet använder ”rätten till mångfaldigande”, men jag anser att ”reproduktionsrätten” ligger närmare den engelska versionen och är mer illustrativt

permanent, oberoende av metod eller form.⁵⁶ Reproduktionsrätten tolkas vidsträckt, i ljuset av hela infosoc-direktivet och dess mål.⁵⁷

Vid AI-träning behandlas stora datamängder för att identifiera mönster. Beroende på tillvägagångssätt kan artikel 2 i infosoc-direktivet bli relevant.⁵⁸

3.2 Infosoc-direktivets undantagssystem

Infosoc-direktivets artikel 5.1 är ett undantag som är obligatoriskt för medlemsländerna att implementera. Om rekvisiten uppfylls kan verk nyttjas lagligen, trots ensamrätten.⁵⁹ Artikeln anger att tillfälliga reproduktioner som är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och vars enda syfte är att möjliggöra överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller laglig användning av verk eller annat alster och som inte har självständig ekonomisk betydelse, undantas från (ensam)rätten till mångfaldigande i artikel 2.

3.2.1 Det obligatoriska undantaget och AI-träning

Artikel 5.1 tar sikte på tillfälliga reproduktioner. Vid AI-träning är reproduktionerna kopior av ”träningsdatan” som lagras i databaser eller används för specifika uppgifter.⁶⁰ Tillfälliga exemplar som uppkommer vid datainsamling omfattas.⁶¹ Vissa reproduktioner vid AI-utveckling kan därmed tillåtas om resterande rekvisit i artikel 5.1 uppfylls.⁶²

Rekvisitet avseende kopiers flyktighet innebär att de (endast) får existera så länge det krävs för den tekniska processens funktion, men kopiering i

⁵⁶ Se artikel 2 i infosoc-direktivet

⁵⁷ C-5/08 *Infopaq I*, punkterna 32 och 41; skäl 21 i infosoc-direktivet

⁵⁸ Magnusson Sjöberg m.fl. (2024) s. 662

⁵⁹ Se artikel 5.1 i infosoc-direktivet

⁶⁰ Rosati (2020) s. 7

⁶¹ Kempas (2023) s. 185, j.fr. skäl 9 i DSM-direktivet

⁶² Ibid. s. 185

effektiviseringssyfte tillåts.⁶³ Avgörande är om radering sker automatiskt efter datautvinningen, utan mänskligt ingripande.⁶⁴ Rekvisitet kan även uppfyllas om reproduktionen är av underordnad betydelse och existerar i en teknisk process utan möjlighet eller syfte att särskiljas från den.⁶⁵ Kopiering vid AI-träning görs för att inte påverka originalkällorna när materialet rensas från onödig information. Kopiorna blir därmed ett mål i sig som används aktivt och systematiskt med funktionellt värde, vilket gör kravet på underordnad betydelse svåruppfyllt.⁶⁶ Om något är kopiorna flyktiga, ifall de raderas automatiskt när de inte är nödvändiga i träningsprocessen.⁶⁷

Det tredje rekvisitet kräver att reproduktionerna utgör integrerade och väsentliga delar av en teknisk process. Inte heller detta innebär att processen måste vara helt avhängig exemplarframställningen.⁶⁸ Enligt ovan är alltså kopiorna nödvändiga och integrerade väsentliga delar i den tekniska processen; eftersom källmaterialet måste rensas från onödig information och radering inte kan ske från källan blir kopiorna funktionellt centrala.⁶⁹

Det fjärde rekvisitet uppfylls om reproduktionen syftar till laglig användning (eller överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand).⁷⁰ Hur kravet uppfylls i förhållande till AI-träning är oklart, då inga betydande immaterialrättsliga kompletteringar med AI i åtanke har skett.⁷¹ Användning som är tillåten eller upphovsrättsligt irrelevant åsyftas, och man kan tänka sig att då lagen inte uttryckligen förbjuder användning blir den laglig.⁷²

Slutligen måste reproduktionen sakna självständig ekonomisk betydelse.⁷³ Utnyttjandet av reproduktionerna får inte vara avgränsat från annan laglig

⁶³ C-360/13 *Public Relations Consultants Association*, EU:C:2014:1195 punkterna 34-37

⁶⁴ C-5/08 *Infopaq I*, punkt 61-62

⁶⁵ C-360/13 *Public Relations Consultants Association* punkterna 43-50

⁶⁶ Rosati, (2020) s. 7 ff.

⁶⁷ Jfr. C-5/08 *Infopaq* punkt 61-66, C-302/10 *Infopaq II*, EU:C:2012:16 punkt 37

⁶⁸ C-360/13 *Public Relations Consultants Association Ltd*, punkt 34-37; Kempas (2023) s. 187

⁶⁹ Rosati, (2020) s. 10 ff.

⁷⁰ Se artikel 5.1 a-b i infosoc-direktivet

⁷¹ Kempas (2023) s. 9

⁷² Ibid. s. 187

⁷³ Se artikel 5.1 i infosoc-direktivet

användning av dem och inte generera vinst i sig. Reproduktionerna får dessutom inte ändra ursprungsmaterialet, eftersom det innebär skapande av nya, självständiga alster som kan få självständigt ekonomiskt värde.⁷⁴ Vid AI-träning har reproduktionerna antagligen ”ytterligare ekonomisk nytta” utöver den tekniska processen, eftersom modellens syfte är att skapa nytt material. Risker att självständigt ekonomiskt värde i förlängningen uppstår vid AI-träning är därmed stor.⁷⁵

Sammanfattningsvis *kan* viss databehandling vid AI-träning omfattas av artikel 5.1 i infoc-direktivet, men försiktighet påkallas. Regeln skapades utan AI i åtanke, och som upphovsrättslig princip tolkas undantag restriktivt.⁷⁶ Man bör inte utgå från undantagets tillämplighet, särskilt då AI-träningens syfte är att skapa modeller med självständigt (ekonomiskt) värde. Dessutom gäller att även om kopiorna *kan* vara flyktiga, är de inte alltid det. Vidare kan det ifrågasättas om kopiorna är av underordnad betydelse i den tekniska processen, eftersom de kan skapas för andra syften än processen i fråga. I vilket fall kan artikel 5.1 inte tillämpas om den färdigtränade AI-modellen innehåller skyddade verk då dessa blir permanenta kopior som aldrig utgör del av den tekniska processen.⁷⁷

3.3 DSM-direktivet

Infoc-direktivet samspelar med DSM-direktivet, där upphovsmannens samtycke inte krävs om användningen faller under infoc-direktivets inskränkningar. Om artikel 5.1 i infoc-direktivet hade varit tillämplig hade därmed inte undersökning av DSM-direktivets undantag påkallats.⁷⁸

3.3.1 DSM-direktivets syfte

DSM-direktivet säkerställer tillgång till innehåll för att möjliggöra innovation på den inre marknaden.⁷⁹ Samtidigt eftersträvas en hög

⁷⁴ C-360/13 *Infopaq II*, punkt 50-54

⁷⁵ Hodonický (2025) s. 526

⁷⁶ NJA 2016 s. 212, Kempas (2023) s. 190

⁷⁷ Kempas (2023) s. 187 ff.

⁷⁸ Se skäl 9, 18 i DSM-direktivet

⁷⁹ Ibid. skäl 3

skyddsnivå för att främja kreativt skapande. Syftet är en skälig avvägning mellan upphovsmäns rättigheter och användares intressen.⁸⁰

Direktivets utgår från en ojämlik maktbalans mellan upphovsmän och användare av alster.⁸¹ Att upphovsmännen anses vara i en svagare förhandlingsposition är relevant för att förstå direktivets syfte, vilket kan beskrivas som utjämning av maktobalansen, avvägt mot intresset av teknisk innovation.

3.3.2 Artikel 4: undantag för text- och datautvinning

Artikel 4.1 i DSM-direktivet ålägger medlemsstaterna att för kommersiella TDU-ändamål tillåta exemplarframställning av lagligen tillgängliga verk, för att tillfredsställa intressenter som bidrar till innovation.⁸²

Laglig tillgång finns till verk som är allmänt tillgängliga, om det finns avtal med rättighetsinnehavaren eller om det föreskrivs i lag.⁸³ Kravet tar sikte på tillgången till verk, snarare än rätten att använda dem; i praktiken innebär tillgång till verk inte nödvändigtvis att de får användas för TDU-ändamål.⁸⁴

Rättighetsinnehavare kan hindra TDU-användning av sina verk genom uttryckligt förbehåll på ett lämpligt sätt.⁸⁵ Trots att bestämmelsens ordalydelse är mindre strikt krävs att förbehållen görs med effektiva och tekniska medel.⁸⁶ Rättssäkerhet och internets funktion kräver nämligen att upphovsrättsinnehavares samtycke inte kan begränsa annat än med effektiva tekniska åtgärder, motiverat av infosoc-direktivets förbud mot kringgående (artiklarna 6.1 och 6.3).⁸⁷ Avseende exempelvis digitalt tillgängligt material ska förbehåll tillgängliggöras i maskinläsbar form.⁸⁸ I praktiken är dock

⁸⁰ Se skäl 2 i infosoc-direktivet; jfr. skäl 6 i DSM-direktivet

⁸¹ Se skäl 72, 75 i DSM-direktivet

⁸² Kempas (2023) s. 200

⁸³ Se artikel 4.1 och skäl 18 i DSM-direktivet

⁸⁴ Prop. 2021/22/278, s. 220

⁸⁵ Se artikel 4.3 i DSM-direktivet

⁸⁶ Se skäl 18 i DSM-direktivet

⁸⁷ C-392/19 *VG Bild-Kunst*, EU:C:2021:181 punkt 46

⁸⁸ Se artikel 4.3 i DSM-direktivet

kravet inte betungande; enligt svenska motiv räcker det att förbehåll utformas så att användare har *möjlighet* att ta del av det.⁸⁹

3.4 Trestegsregeln

EU-länderna beslutar vilka fakultativa undantag i infosoc-direktivets artikel 5 de inför nationellt. Artikel 5.5 i infosoc-direktivet begränsar dock; inskränkningar får tillämpas endast i vissa särskilda fall som inte strider mot normal användning av verk och inte oskäligen inkräktar på upphovsmannens legitima intressen, motsvarande "trestegsregeln".⁹⁰ Trestegsregeln tillförsäkrar en följdriktig tillämpning av upphovsrättsliga undantag och uppmuntrar till enhetlighet med internationella konventioner. Om nationell lag begränsar infosoc-direktivets rättigheter måste regeln beaktas.⁹¹ Avvägning sker mot användarnas och allmänhetens intressen.⁹²

Artikel 5.5 tolkas som trestegsregeln i internationella sammanhang, i enlighet med EU:s internationella förpliktelser.⁹³ Kraven är kumulativa.⁹⁴ Den exakta innebörden är svårdefinierad, men öppenheten kan vara en fördel som exempelvis möjliggör tillämpning på nya tekniker.⁹⁵ Även DSM-direktivet hänvisar till trestegsregeln, som är relevant exempelvis vid tillämpning av artikel 4.⁹⁶

Avseende det första steget om "vissa särskilda fall" kan bedömningen göras kvantitativt, utifrån omfattningen av förmånstagare och material som påverkas. Denna ska vara begränsad.⁹⁷ Exempelvis reproduktioner skapade inom ramen för en teknisk process uppfyller kravet.⁹⁸ Sådana fall föreligger också om undantaget stödjer sig på en förnuftig grundmotivering som

⁸⁹ Prop. 2021/22:278 s.49

⁹⁰ Jfr. t.ex. artikel 9:2 i Bernkonventionen; artikel 13 i TRIPS-avtalet

⁹¹ Sentleben (2004) s. 354-357

⁹² Jfr. NJA 2016 s. 212, punkt 13; Prop. 2004/05:110, s. 81; SOU 2024:4, s. 135; C-462/09 *Stichting de Thuiskopie*, EU:C:2011:397 punkt 31; C-360/13 *Public Relations Consultants Associations Ltd*, punkterna 5-60

⁹³ Sentleben (2004) s. 245-253 och 258-267

⁹⁴ C-462/09 *Stichting de Thuiskopie*, punkt 31

⁹⁵ Sentleben (2004) s. 82-87

⁹⁶ Se skäl 6 i DSM-direktivet

⁹⁷ Sentleben (2025) s. 6-11

⁹⁸ C-360/13 *Public Relations Consultants Associations Ltd*, punkt 55

Bernkonventionen.⁹⁹ I lagstiftarens intresseavvägning mot samhällsintresset talar bidrag med sociala, kulturella och ekonomiska fördelar för att det första steget uppfylls.¹⁰⁰

Kravet på ”normalt utnyttjande” tar sikte på hur upphovsrättsinnehavaren utnyttjar ensamrätten för ekonomisk vinning. Här beaktas utnyttjanden som för närvarande genererar konkreta intäkter samt sådana som med viss sannolikhet kan få framtida ekonomisk betydelse.¹⁰¹ Användning av undantag får inte antas reducera antalet lagliga transaktioner.¹⁰² Bedömningen görs av marknaden för en viss typ av verk.¹⁰³

Man kan inte förbjuda allt; avgörande är om undantag medför ”oskälighetsinkräkning av rättighetsinnehavarnas legitima intressen” enligt regelns tredje steg. Sådana inskränkningar medför oberättigad skada.¹⁰⁴ Skyddet tar sikte på alla konsekvenser av betydelse för rättighetsinnehavaren som tillämpning av upphovsrättsliga undantag kan medföra, såsom användningssammanhang, risk för piratkopiering och användningsfrekvens.¹⁰⁵ Även diffusa nackdelar, som generell destabilisering av marknaden för mänskligt skapande, avses.¹⁰⁶

3.5 EUD:s praxis

Huruvida artikel 4 i DSM-direktivet omfattar träning av generativa AI-modeller är en tolkningsfråga. Att EUD har beskrivits som mer drivande än lagstiftaren i rättsutvecklingen i allmänhet motiverar undersökning av hur domstolen har behandlat liknande överväganden.¹⁰⁷

3.5.1 Reproduktionsrättens räckvidd

⁹⁹ WTO WT/DS160/R punkt 6.67

¹⁰⁰ Sentfleben (2025) s. 6-11

¹⁰¹ WTO WT/DS160/R, punkt 6.180

¹⁰² C-527/15 *Stichting Brein (Filmspeler)*, EU:C:2017:300 punkt 70; C-435/12 *ACI Adam BV*, EU:C:2014:254 punkt 39

¹⁰³ WTO WT/DS 160 punkt 5.7

¹⁰⁴ C-435/12 *ACI Adam BV*, EU:C:2014:254 punkt 40

¹⁰⁵ WTO WT/DS160/R punkt 5.8

¹⁰⁶ Sentfleben (2026a) s. 28

¹⁰⁷ Reichel (2018) s. 115

Infosoc-direktivets artikel 2.1(a) skyddar verk. Skyddets omfattning beror inte på olika verkskategoriers skillnader, utan bedöms med samma tolkningsprinciper.¹⁰⁸ Särbehandling av verkstyper förbjuds.¹⁰⁹ Oberoendet av framställningsform gör praxis avseende olika framställningstyper relevant i det specifika fallet.

3.5.2 Tolkning av upphovsrättsliga undantag

Pelham I-domen visar hur EUD avgränsar upphovsrättsliga undantag till ensamrätten i konkreta fall.¹¹⁰ Målet rörde musiksampling, och artikel 2.c i infosoc-direktivet ansågs mot bakgrund av EU-stadgan ge rättighetsinnehavaren rätt att kontrollera användning även av mycket korta ljudavsnitt. Detta indikerar att upphovsrättsliga undantag tolkas restriktivt, i enlighet med infosoc-direktivets målsättning om en hög upphovsrättslig skyddsnivå.¹¹¹ Infosoc-direktivet ska tillämpas samstämmigt, vilket hade äventyrats av medlemsländernas möjlighet att föreskriva nationella begränsningar utöver direktivet.¹¹² Artikel 4.3 FEU ålägger dessutom medlemsstaterna att fullgöra EU-rätten och avstå från att hindra dess mål. Infosoc-direktivets artikel 5 är därmed uttömmande.¹¹³

Tyska *Bundesgerichtshof* har i fortsättningen på *Pelham I*-målet begärt ett förhandsavgörande kring artikel 5.3 k i infosoc-direktivets undantag för användning i pastischsyfte.¹¹⁴ Då infosoc-direktivet varken definierar begreppet eller hänvisar till nationell rätt är det ett självständigt unionsrättsligt begrepp som fastställs enligt normal betydelse i vanligt språkbruk, med beaktande av sammanhang och reglernas mål. Det krävs inte särskild avsikt hos användaren, utan pastischkaraktären behöver endast vara igenkännbar för någon som är förtrogen med det äldre verket.¹¹⁵ Uppkomsten av en autonom EU-rättslig definition av pastisch kan

¹⁰⁸ C-145/10, *Painer*, punkt 94-97; NJA 2017 s. 75, punkt 4

¹⁰⁹ C-683/17 *Cofemel*, EU:C:2019:721 punkt 40

¹¹⁰ C-476/17 *Pelham I*, punkt 60

¹¹¹ Ibid. punkterna 30 och 39

¹¹² Se skäl 32 i infosoc-direktivet, C-476/17 *Pelham* punkt 57-63

¹¹³ Ibid; jfr C-516/17 *Spiegel Online*, punkterna 53–55

¹¹⁴ C-590/23 *CG, YN mot Pelham GmbH (Pelham II)*, EU:C:2026:290

¹¹⁵ Ibid. punkt 62

påverka upphovsrättsliga frågor kring beställning av AI-modeller, där man kan tänka sig att AI-träning är relevant.¹¹⁶ Det faktum att fallet omprövar tillämpningen av upphovsrätsregler när verksanvändning utgör nytolkning snarare än duplicering kan också påverka bedömningen av AI-träning.¹¹⁷ Resultatet av träningen baseras nämligen på all data modellen har tränats med. Därmed sker inte ren duplicering, även om gemensamma funktioner i ”träningsdatan” inkorporeras.¹¹⁸ Samma idé kan nämligen uttryckas på olika sätt, och upphovsrätt skyddar endast verks specifika element, inte dess idéer.¹¹⁹

Att kategoriskt säga att upphovsrättsliga undantag tolkas restriktivt är emellertid missvisande. Praxis uttrycker ett mer nyanserat rättsläge.¹²⁰ EUD har konstaterat att artiklarna 5.3 c-d i infosoc-direktivet inte är fullständigt harmoniserande.¹²¹ Att ensamrätten kan behöva ge vika för andra intressen visar att tillämpning av upphovsrättsliga undantag innebär just en intresseavvägning. Sådana intressen kan exempelvis utgöras av informationsfriheten och pressfriheten, i enlighet med EU-stadgans artikel 11.¹²² Det finns utrymme för sådana intresseavvägningar i nationell domstol, där såväl bestämmelsernas ordalydelse och ändamål som EU-stadgan beaktas och respekteras.¹²³

3.6 Sammanfattning av rättsläget

Upphovsrättslig ensamrätt harmoniseras genom infosoc-direktivets artikel 2, vars skäl 9 uttrycker utgångspunkten om starkt upphovsrättsligt skydd. Endast verk skyddas.¹²⁴ Upphovsrätt tolkas vidsträckt och påverkas inte av olika verkskategoriers skillnader.¹²⁵ Skyddet kan omfatta delar av verk.¹²⁶

¹¹⁶ Quintais (2024) s. 4

¹¹⁷ Jacques (2025)

¹¹⁸ Bang-Melchior & Wiming (2024) s. 117

¹¹⁹ Rosati (2020) s. 22

¹²⁰ C-516/17, *Spiegel Online*, punkt 10

¹²¹ Ibid. punkt 39

¹²² C-469/17 *Funke Medien NRW*, punkterna 54 och 64

¹²³ Ibid. punkt 59

¹²⁴ Se t.ex. C-5/08 *Infopaq I*, punkt 33

¹²⁵ C-145/10 *Painer*, punkt 94-97

¹²⁶ C-5/08 *Infopaq I*, punkt 38–39.

Undantag som infoc-direktivets artikel 5.1 inskränker upphovsrätten, men det specifika undantaget verkar inte alltid kunna tillämpas på träning av generativa AI-system. Huruvida AI-träning omfattas av det mer distinkta undantaget DSM-direktivets artikel 4 är en tolkningsfråga som EUD:s praxis och trestegsregeln påverkar.

Enligt *Infopaq*- och *Pelham*-målen tolkas ensamrätten till exemplarframställning vidsträckt och tekniskt neutralt. Upphovsrättsskyddets oberoende av medium gör praxis avseende olika framställningstyper relevant.¹²⁷ Kopieringens omfattning, varaktighet och utformning är oväsentligt. Avgörande är huruvida materialet mångfaldigas.¹²⁸ Undantag får inte ges ett vidare tillämpningsområde än dess syfte och funktion motiverar, och utrymmet för nationella undantag begränsas.¹²⁹ EUD:s fokus på reglernas syfte nyanserar diskussionen. Upphovsrättsliga undantag tillämpas inte strikt av principskäl, utan med ett funktionellt perspektiv.¹³⁰ EUD:s inställning till upphovsrätten kan sammanfattas som att skyddet är starkt, teknikneutralt samt ändamålsenligt, och tolkas som att domstolen inte accepterar att ensamrätten försvagas av nya teknikers utveckling. *Pelham II* visar att upphovsrättens gränser fortfarande utvecklas och att begreppen undantagen bygger på är inte är statiska, vilket kan komma att påverka AI-träning.¹³¹

¹²⁷ C-5/08 *Infopaq*, punkt 39; C-145/10, *Painer*, punkt 94-97; NJA 2017 s. 75, p. 4

¹²⁸ C-145/10 *Painer*, punkt 94-97

¹²⁹ C-476/17 *Pelham*, punkt 57-63

¹³⁰ C-516/17, *Spiegel Online*, punkt 59

¹³¹ Jacques (2025)

4 Diskussion och analys

Upphovsrättens utgångspunkt är rättighetsinnehavarens exklusiva kontroll över reproduktionen av skyddade verk. Undantag avgränsas och tillämpas funktionellt i ljuset av upphovsrättens övergripande syfte. I det följande analyseras hur man rättsligt kan kvalificera ”AI-träning” för att undersöka förhållandet till tillämpning av artikel 4 i DSM-direktivet.

4.1 AI-träning som reproduktion och TDU

4.1.1 AI-träning som reproduktion

Syftet med infosoc-direktivets artikel 2 verkar vara att förbjuda all reproduktion, även tekniska och tillfälliga kopior.¹³² Datautvinning för utveckling av AI-system innebär reproduktion, då processen bygger på kopiering.¹³³ Reproduktion kan ske i olika steg i processen.¹³⁴

Upphovsrättsligt skydd aktualiseras sällan vid utvinning av enskilda uppgifter, som oftast saknar tillräcklig originalitet.¹³⁵ Kopiering av text, musik och bild kan däremot aktualisera skyddsregler som infosoc-direktivet, särskilt med hänsyn till skyddets bredd.¹³⁶ Om skyddade verk ingår i datamängden som använts vid upplärning av AI-system kan intrång inte uteslutas.¹³⁷ Den vidsträckta tolkningen gör att material ofta är skyddat.¹³⁸ Omfattningen av datavolymer som krävs vid AI-träning skapar en betydande risk för att något alster i mängden är upphovsrättsligt skyddat, och gör AI-träningen till en upphovsrättsligt relevant reproduktion.¹³⁹

4.1.2 AI-träning som TDU i DSM-direktivets mening

Artikel 4 i DSM-direktivet anger inte huruvida undantaget inkluderar generativ AI:s programmeringsfas.¹⁴⁰ EU-kommissionen har dock

¹³² C-403/08 *Football Association Premier League*, EU:C:2011:631 punkt 162-170

¹³³ Magnusson Sjöberg m.fl. (2024) s. 660

¹³⁴ Kempas (2023) s. 183 ff.

¹³⁵ Axham (2017) s. 121

¹³⁶ Magnusson Sjöberg m.fl. (2024) s. 662

¹³⁷ Magnusson Sjöberg m.fl., (2024) s. 662, NJA 1994 s.74

¹³⁸ Tex C-145/10, *Painer*, punkt 96-97

¹³⁹ Kempas (2023) s. 167 ff., och artiklarna 2-4 i infosoc-direktivet.

¹⁴⁰ Rosati (2020) s.1 f.

uttryckligen angett att DSM-direktivets undantag är aktuella i förhållande till AI.¹⁴¹ Skäl 3 i DSM-direktivet betonar dessutom att TDU gynnar innovation och EU:s konkurrenskraft. För den åsyftade allmänna ”innovationen” torde AI ha stor betydelse.¹⁴²

4.2 Artikel 4 DSM-direktivet i förhållande till AI-träning

Verksreproduktion förbjuds av infosoc-direktivets artikel 2.1, och man kan i fallet inte utgå från tillämplighet av det obligatoriska undantaget i artikel 5.1. Frågan är om AI-träningen faller inom undantaget i artikel 4 i DSM-direktivet i stället.

Även om ”typisk” TDU och maskininlärning vid AI-träning använder samma huvudsakliga algoritmer är användningsområdena inte identiska. TDU kan användas till AI-träning, men det är inte teknikens enda syfte. Att AI-träning kan utgöra TDU medför inte automatisk tillämplighet av artikel 4.¹⁴³

4.2.1 Tolkningsargument för vidsträckt tillämpning

Av DSM-direktivets skäl 9 framgår presumptionen om att TDU inkräktar på upphovsrätten (även om TDU också kan utföras med material som inte är skyddat). Att unionslagstiftaren överhuvudtaget funnit det befogat att införa ett särskilt undantag för TDU talar också för att användningen annars skulle utgöra förbjuden reproduktion. Att AI-träning ofta utgör reproduktion talar för tillämplighet av artikel 4 i DSM-direktivet, genom att uppfylla vad som verkar vara en grundläggande förutsättning för TDU-situationen som undantaget tar sikte på.¹⁴⁴

Artikel 4 är teknikneutral, även om det inte anges explicit. Artikel 4 nämner inte viss teknik, metod eller systemtyp, utan är generell och

¹⁴¹ Europakommissionen (2023)

¹⁴² Kempas (2023) s. 17

¹⁴³ Rosati (2020) s.1 f.

¹⁴⁴ Rosati (2024a) s. 8

funktionsbaserad; TDU beskrivs som en användningstyp snarare än en viss teknik. Regleringen fokuserar på den funktionella processen dataanalys, inte de tekniska medel den använder.¹⁴⁵ Syftet verkar därmed vara tillämpning på olika tekniktyper, inklusive AI-träning vars dataanalys uppfyller direktivets funktionella TDU-beskrivning.¹⁴⁶ Detta följer EU-kommissionens uttalande om att DSM-direktivet gynnar TDU, med uttrycklig inkludering av AI-utveckling.¹⁴⁷ Om tolkning ska ske i enlighet med artikel 4 i DSM-direktivets syfte talar synpunkterna för en generös tillämpning i fallet.

ECS har bekräftat att DSM-direktivet innehåller oklarheter, och anser att artikel 4 inkluderar generativa AI-modellers utvecklingsfas, trots att det inte uttrycks explicit.¹⁴⁸ Detta talar ytterligare för en generös tillämpning av artikel 4 på träningsfasen av generativa AI-modeller.

4.2.2 Tolkningsargument för restriktiv tillämpning

Man kan även ifrågasätta om träning av generativa AI-system omfattas av artikel 4 DSM-direktivet.

Av artikel 2.2 i DSM-direktivet framgår att TDU avser automatiserad analys för att generera information som mönster, trender och korrelationer. AI-träning innebär visserligen dataanalys, men syftet begränsas inte till att sammanställa information. Målet är att generera nytt innehåll, om än baserat på information som modellen har tränats med.¹⁴⁹ Även om de tekniska förutsättningarna för att se AI-träning som TDU (och omfattas av artikel 4) är för handen kan syftet anses oförenligt med DSM-direktivet, vilket talar för en restriktiv tillämpning av artikel 4.

Direktivens skäl är inte bindande, men EUD har låtit dem påverka bestämmelsers tolkning.¹⁵⁰ Det kan ifrågasättas om avsikten med DSM-

¹⁴⁵ Se skäl 8 i DSM-direktivet

¹⁴⁶ Kempas (2023) s.186

¹⁴⁷ Europaparlamentet (2023)

¹⁴⁸ The European Copyright Society (2025) s. 1 ff.

¹⁴⁹ Bang-Melchior & Wiming (2024) s. 117

¹⁵⁰ T.ex. C-578/08, *Chakroun*, EU:C:2010:117, punkt 62

direktivet är att låta verksamhet med syfte att producera nytt innehåll omfattas av TDU-undantaget, mot bakgrund av att upphovsmännens svaga (skyddsvärda) ställning betonas, exempelvis i direktivets skäl 72 och 75. Frågan är om den skäliga rättighetsavvägning som enligt skäl 6 ska göras verkligen uppnås vid vidsträckt tillämpning av artikel 4 tillämpning, om man anlägger direktivets utgångspunkt om upphovsmännens svagare förhandlingsposition. Tolkningsområdet begränsas av att upphovsrättsliga undantag inte får ges vidare innebörd än funktion och syfte motiverar.¹⁵¹ Även om artikel 4 i sig är öppen för olika tekniker, begränsar TDU:s funktionella syfte, som framgår exempelvis i artikel 2.2, och gör det problematiskt att tillämpa bestämmelsen på användning vars funktion går utöver detta. Även prejudikat med en mer öppen inställning till upphovsrättsliga undantag betonar vikten av att beakta reglers funktion och syfte.¹⁵² Detta talar för restriktiv tolkning och tillämpning av artikel 4 DSM-direktivet vid träning av generativa AI-system.

Även ECS har angett att DSM-direktivets artikel 4 inte kan tillämpas på alla AI:s stadier, eftersom det är oklart om direktivets TDU-definition uppfylls. ECS verkar vara öppna för möjligheten att tillämpa artikel 4 på utvecklingsfasen av generativ AI, men anse att man inte kan utgå från generell tillämplighet, varför artikel 4 bör tillämpas restriktivt för att inte riskera regelverkets skyddsvärden.¹⁵³

År 2025 höll en europeisk domstol för första gången en AI-utvecklare ansvarig för användning av upphovsrättsligt skyddade verk för AI-träning.¹⁵⁴ Andra nationella domstolar kan komma till andra slutsatser, men då domen behandlar det harmoniserande DSM-direktivet är den intressant. Med hänvisning till artiklarna 2–3 i infosoc-direktivet fann domstolen att behandlingen av upphovsrättsligt skyddat material vid AI-träning utgjorde otillåten exemplarframställning och olovligt tillgängliggörande.¹⁵⁵ Avseende

¹⁵¹ C-476/17 *Pelham*, punkt 39

¹⁵² T.ex. C-516/17, *Spiegel Online*, punkt 59

¹⁵³ The European Copyright Society (2025) s. 4-5

¹⁵⁴ Avgörande 42 O 14139/24 (Landgericht München)

¹⁵⁵ Ibid. punkt 1

DSM-direktivets TDU-undantag konstaterades att det är avsett att främja innovation.¹⁵⁶ Undantaget får användas för att träna AI-modeller, men inte för att spara verk. Om processen kräver memorering tillåts inte träning utan tillstånd. Att modellen i fråga inte endast hade extraherat information, utan även reproducerat verk internt gjorde att fallet hamnade utanför TDU-undantaget. Domstolen gjorde bedömningen att då AI-modeller kan memorera träningsdata sker så kallat ”reproducerbart fixerande” som utgör en reproduktion.¹⁵⁷ Domen befäster utgångspunkterna om AI-träning som upphovsrättsligt relevant användning samt oklart rättsläge avseende gränserna för DSM-direktivets artikel 4. Oklarheten påkallar restriktiv tolkning enligt de generella försiktighetsmått som tas på upphovsrättens område.¹⁵⁸

Det saknas utrymme för nationella begränsningar av infosoc-direktivet utöver direktivets artikel 5.¹⁵⁹ Även avseende DSM-direktivet måste man se kritiskt på vad det faktiskt tillåter. Undantaget i artikel 4 omfattar endast handlingar som utvinning och reproduktion, inte efterföljande handlingar.¹⁶⁰ Nationella, bredare tillämpningar skulle vara oförenliga med EU-rätten. Om AI-genererat material återger skyddade delar av träningsdata, omfattas det inte av artikel 4 i DSM-direktivet, oavsett om åtkomsten till träningsmaterialet har varit laglig.¹⁶¹ Även detta talar för att en restriktiv tillämpning, eftersom det i praktiken verkar svårt att skilja de olika delarna av processen från varandra. Om en del av processen, tillskillnad från övriga, kan omfattas av undantaget, gör man kanske säkrast i att tillämpa undantaget restriktivt när processens olika delar är svåra att särskilja.

4.3 Trestegsregeln och frågeställningen

¹⁵⁶ Ibid. punkt 4.dd

¹⁵⁷ Ibid punkt 42 p.C

¹⁵⁸ En ”försiktighetsprincip” avseende tolkning av upphovsrättsliga undantag återfinns exempelvis i NJA 2016 s.212; Kempas (2023) s. 190

¹⁵⁹ C-476/17 *Pelham*, punkt 57-63

¹⁶⁰ Rosati (2025) s. 17

¹⁶¹ Rosati (2025) s. 20

DSM-direktivet tillåter upphovsrättsliga undantag som det ligger på medlemsstaterna att implementera.¹⁶² Skäl 6 i DSM-direktivet speglar trestegsregeln, som måste beaktas vid det nationella genomförande av upphovsrättsliga undantag.¹⁶³ Oavsett vad man kommer fram till avseende tillämpligheten av artikel 4 i DSM-direktivet vid AI-träning måste trestegsregeln uppfyllas.

4.3.1 Vissa särskilda fall

En kvantitativ bedömning ger att förmånstagarkretsen i form av AI-utvecklare är definierad och liten.¹⁶⁴ Träningen innebär emellertid massiv verksanvändning, vilket gör omfattningen av materialet svåröverblickad. Trots ett begränsat antal förmånstagare kan det bli tveksamt om fallet är tillräckligt snävt för att utgöra ett ”visst särskilt fall.” Privatkopiering har dock ansetts uppfylla kravet, trots ett betydande antal kopior och berörda verk. Kravet verkar uppfyllas av undantag med specifika konturer, och avseende TDU-undantaget och AI-träning talar användningens definierade konceptuella gränser för att det kan vara ett ”visst särskilt fall”. Undantaget möjliggör nämligen en specifik typ av användning i form av nyttjandeprivilegium för en viss förmånstagarkrets, inte allmän användning för att ta del av verken. Dessutom bidrar AI-utvecklingen i allmänhet till utveckling, och sådana fördelar beaktas.¹⁶⁵ Sammanfattningsvis finns det skäl att anta att upphovsrättsbegränsningar som tillåter TDU för AI-träning uppfyller trestegsregelns första steg.

4.3.2 Normalt utnyttjande

Ekonomisk påverkan för rättighetsinnehavarna är avgörande, men att konceptet TDU för AI-träning är nytt försvårar bedömningen av vad som är ”normalt”. Situationen som bedöms är emellertid marknaden för TDU-licenser, och potentiella inkomstförluster som konsekvens av upphovsrättsundantag som tillåter TDU utan rättighetsinnehavarnas tillstånd.

¹⁶² Rosati (2025) s. 20

¹⁶³ Ibid. s. 23 ff.

¹⁶⁴ Sådan bedömning görs exempelvis enligt Sentfleben (2025) s. 6-11

¹⁶⁵ Sentfleben (2026a) s. 24

Risken för konflikt med normalt utnyttjande i det avseendet anses vara liten.¹⁶⁶ Fokus ligger nämligen på exploatering av enskilda verk, en nivå där TDU inte antas orsaka relevant skada. Effekterna av TDU för AI-träning ses som för diffusa för att urholka marknaden eller bli en inkomstkälla med avsevärd betydelse för enskilda verk.¹⁶⁷ Licensavgiften en rättighetsinnehavare kan förvänta sig av användning av enskilda verk i TDU-processer är sannolikt begränsad; upphovsmän räknar vid skapandet knappast med möjligheten att tjäna ekonomiskt på att verk senare skulle införas i en AI-modell. Stora innehållsägare resonerar dock antagligen annorlunda.¹⁶⁸

Möjligheten till förbehåll i DSM-direktivets artikel 4.3 kan förhindra konflikt med normalt utnyttjande. Även om TDU-licenser skulle utvecklas till betydande inkomstkällor (vilket verkar osannolikt på mikronivån av enskilda verks licensintäkter), vaktar förbehållsrätten gränserna för normalt utnyttjande genom att rättighetshavaren tillåts påverka framtida användning. Trots förbehållsrätten kan dock konflikt med normalt utnyttjande uppstå genom effekter som bryter ner lagens syfte. Även om en upphovsman genom förbehåll förhindrar åtkomst till sina verk, kan jämförbara uttryck från andra upphovsmäns verk användas. I fallet med AI-träning kan modeller genom användning av verk som erinrar om det första verket försämra dess marknad, trots dess upphovsmans förbehåll.¹⁶⁹ Sådana konsekvenser påverkar bedömningen med trestegsregeln.¹⁷⁰

Avseende det andra steget i trestegsregeln verkar TDU-undantagets tillämpning på AI-träning kunna utgöra normalt utnyttjande, men också riskera att strida mot detta. Risken för kringgående av reglernas syfte och det faktum att olika innehållsägares olika förutsättningar påverkar bedömningen och gör den svåröverblickad.

4.3.3 Oskälighetsinkräkning på rättsinnehavarnas legitima

¹⁶⁶ Senftleben (2026b) s. 1

¹⁶⁷ Senftleben (2026a) s. 20

¹⁶⁸ Kempas (2023) s. 205

¹⁶⁹ Senftleben (2026b) s. 1-2

¹⁷⁰ C-435/12, *ACI Adam*, punkt 39

intressen

Det tredje steget tar alltså hänsyn till alla konsekvenser som kan drabba rättighetsinnehavaren som en följd av upphovsrättsliga undantag.¹⁷¹ Avgörande är i fallet AI-träning hur efterfrågan på verkstypen som använts påverkas. Även här spelar rättighetsinnehavarens möjlighet till förbehåll och ekonomisk ersättning in.¹⁷² Rättighetsinnehavarnas skada vägs mot samhällseliga fördelar som motiverar undantaget. Skadan av förlorade licensintäkter kan motverkas genom rätt till ersättning. Om ett brett TDU-undantag kombineras med ett ersättningssystem kan skadan reduceras till en acceptabel nivå enligt trestegsregeln sista steg.¹⁷³ Man kan dock tänka sig att man bör nyansera bedömningen genom att ersättningen för verksanvändning vid AI-träning måste jämföras med intäkter från bokförsäljning, föreställningar, konserter, och dylikt.

Det tredje steget *kan* alltså uppfyllas, men det finns också risk att det inte gör det. Detta beror på åtgärder som införandet av ersättningssystem och allmänt hänsynstagande till alla potentiella konsekvenser av intresse för rättighetsinnehavarna.¹⁷⁴ Det har framförts att tillämpning av TDU-undantaget på skapandet av generativa AI-system sannolikt inte klarar trestegsregeln tredje steg då träningen i förlängningen leder till genererat innehåll som konkurrerar med träningsdatan, vilket är oförenligt med rättighetsinnehavarnas intressen.¹⁷⁵

4.4 Samlad bedömning

AI-träningens exemplarframställning i form av kopiering av träningsdata kan inkräkta på ensamrätten enligt artikel 2 i infoc-direktivet. Man kan inte utgå från tillämplighet av det obligatoriska undantaget i infoc-direktivets artikel 5.1 i fallet. Detta väcker fråga om tillämplighet av artikel 4 i DSM-direktivets undantag avseende TDU.

¹⁷¹ WTO WT/DS160/R punkt 5.8

¹⁷² Senftleben (2026a) s. 28 ff.

¹⁷³ Senftleben (2026a) s. 36

¹⁷⁴ Senftleben (2026a) s. 24

¹⁷⁵ Hodonický (2025) s. 528

Tillämpning av artikel 4 i DSM-direktivet på träningen av generativa AI-system möjlig, i meningen att det saknas hinder mot det. Att TDU definieras funktionellt, att artikeln verkar vara teknikneutral, talar för tillämplighet; träning av generativa AI-system kan omfattas då den tekniska processen utgör TDU. Processen innebär dock så omfattande och systematisk användning av skyddade verk att den inte utan vidare kan antas vara i enlighet med direktivets syfte. Upphovsrättsliga undantag ges enligt EUD inte vidare innebörd än deras syfte motiverar.¹⁷⁶ Artikel 4 i DSM-direktivet bör därmed tolkas restriktivt med beaktande av direktivets skyddssyfte ensamrätten.

Emellertid är även teknisk innovation ett skyddssyfte i direktivet.¹⁷⁷ Att kategoriskt säga att praxis uttrycker restriktiv tolkning av upphovsrättsliga undantag är dessutom missvisande.¹⁷⁸ Antagligen ligger det dock nära till hands att tolkning i enlighet med reglers funktionella ändamål och syfte sker till upphovsmannens favör vid oklart rättsläge. Det nuvarande TDU-undantaget omfattar med säkerhet endast informationsutvinning, inte generering av innehåll, varför det inte bör tillämpas på användning som möjliggör generativa AI-modeller.¹⁷⁹

Även om villkoren för undantag är uppfyllda måste tillämpningen uppfylla trestegsregeln som påverkar inskränkningars utformning, genomförande i nationell rätt samt praktiska tillämpning.¹⁸⁰ Det verkar som att regeln *kan* uppfyllas men att den medför ytterligare krav på rättstillämpningen talar för att den ska ske restriktivt.¹⁸¹ Som ovan nämnt klarar tillämpning av TDU-undantaget på skapandet av generativa AI-system sannolikt inte trestegsregeln i praktiken, då det genererade innehållet konkurrerar på samma marknad som träningsdatan, vilket inte är förenligt med rättighetsinnehavarnas intressen.¹⁸² Efter en samlad bedömning bör man inte

¹⁷⁶ T.ex C-476/17 *Pelham*, punkt 30

¹⁷⁷ Se t.ex. skäl 3 och 6 i DSM-direktivet

¹⁷⁸ Se t.ex. C-516/17, *Spiegel Online*, punkt 59

¹⁷⁹ Ibid. s 527; Rosati (2024b) s. 8

¹⁸⁰ Rosati (2024b) s. 8

¹⁸¹ Senftleben (2026a) s. 24

¹⁸² Hodonický (2025) s. 528

utgå från att artikel 4 i DSM-direktivet är tillämplig vid träning av AI-system.

I praktiken avgör emellertid rättighetsinnehavarens förbehållsrätt, som alltid kan hindra användning av verk för TDU-ändamål, oavsett om processen används för AI-träning eller något annat.¹⁸³ Kanske kommer det i framtiden att skapas en presumtion om fri tillgång av verk för TDU-ändamål (även för "AI-träning") som bryts av rättighetsinnehavarens uttalade förbehåll. I nuläget anser jag dock att praxis restriktiva förhållningssätt till upphovsrättsliga undantag, som betonar skyddsreglernas syften, inte motiverar ett sådant synsätt.

Slutsatsen blir att artikel 4 i DSM-direktivet i princip kan tillämpas på träning av generativa AI-system, men högst begränsat, med hänsyn till praxis och trestegsregelns krav. Träningen riskerar nämligen att gå utöver användningen som direktivets syftar till att möjliggöra, och utan aktiva åtgärder som införandet av ersättningssystem riskeras oförenlighet med trestegsregeln. Den restriktiva tillämpningen som enligt slutsatsen påkallas gör antagligen att undantaget för nuvarande har begränsad praktisk betydelse för verksanvändning vid AI-träning, i de fall användningen inte redan är begränsat av rättighetsinnehavarens förbehållsrätt.

4.5 Avslutande reflektioner

Ostridigt är att "den fjärde industriella revolutionen" påverkar synen på arbete, kreativitet och skapande. Juridiken fungerar som en kravställare i utvecklingen, med ansvar för balansen mellan olika intressen, inte minst på upphovsrättens område. Tydliga regler som skyddar upphovsrätten utan att onödigt begränsa innovationen är och kommer antagligen att förbli avgörande för skyddsintressena som sträcker sig från kreativitet till konkurrenskraft.

¹⁸³ Se artikel 4.3 i DSM-direktivet

Källförteckning

Offentligt tryck

Sverige

Offentligt tryck

Prop. 2004/05:110 Upphovsrätten i informationssamhället - genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m.

Prop. 2021/22:278 Upphovsrätten på den digitala inre marknaden.

SOU 2024:4 Inskränkningarna i upphovsrätten.

Europeiska unionen

Europaparlamentet (2023), *Answer given by Mr Breton on behalf of the European Commission*, <

[https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-000479-](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-000479-ASW_EN.html)

[ASW_EN.html](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-000479-ASW_EN.html) > (svar på parlamentsfråga från EU-kommissionen (2023-03-31) (besökt 2026-03-29).

Europaparlamentet, 'Generative AI and the AI Act', <

<https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/277774/02.YordankaIvanova.pdf>

>, (faktablad av Yordanka Ivanova) (besökt 2026-04-01).

EU-kommissionen, 'Om artificiell intelligens-en EU-strategi för spetskompetens och förtroende', Vitbok, Bryssel, 2020-02-19

COM(2020) 65 final < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0065> > (besökt 2026-04-26).

Rättsfall

Sverige

NJA 1994 s. 74

NJA 2016 s. 212

NJA 2017 s. 75

Europeiska unionen

Mål 283/81 *CILFIT och Lanificio di Gavardo SpA mot hälsovårdsministeriet*,
EU:C:1982:335

C-5/08 *Infopaq International A/S mot Danske Dagblades Forening*,
EU:C:2009:465

C-578/08, *Rhimou Chakroun mot Minister van Buitenlandse Zaken*,
EU:C:2010:117

C-462/09 *Stichting de ThuisKopie mot Opus Supplies Deutschland GmbH*,
EU:C:2011:397

C-403/08 *Football Association Premier League Ltd mot QC Leisure och
Karen Murphy mot Media Protection Services Ltd*, EU:C:2011:631

C-145/10 *Eva-Maria Painer mot Standard VerlagsGmbH m.fl.*,
EU:C:2011:798

C-302/10 *Infopaq International A/S mot Danske Dagblades Forening*,
EU:C:2012:16

C-435/12 *ACI Adam BV and Others mot Stichting de ThuisKopie och Stichting
Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding*, EU:C:2014:254

C-360/13 *Public Relations Consultants Associations Ltd*, EU:C:2014:1195

C-527/15 *Stichting Brein (Filmspeler) mot Jack Frederik Wullems*,
EU:C:2017:300

C-310/17 *Levola Hengelo BV mot Smilde Foods BV*, EU:C:2018:899

C-476/17 *Pelham GmbH m.fl. mot Ralf Hütter och Florian Schneider-Esleben*, EU:C:2019:624

C-516/17 *Spiegel Online GmbH mot Volker Beck*, EU:C:2019:625

C-683/17 *Cofemel – Sociedade de Vestuário SA mot G-Star Raw CV*,
EU:C:2019:721

C-392/19 *VG Bild-Kunst mot Stiftung Preußischer Kulturbesitz*,
EU:C:2021:181

C-590/23 *CG, YN mot Pelham GmbH*, EU:C:2026:290

Litteratur

Axham, Johan (2017), *Databasskydd*. 10 uppl., Stockholms universitet, Stockholm

Bang-Melchior, Sara, Wiming, David (2024), *AI på 1 minut- De 1230 viktigaste koncepten*. 2 uppl., Penguin Random House, London

Bernitz, Ulf & Kjellgren, Anders (2022), *Europarättens grunder*. 7 uppl., Nordstedts Juridik, Stockholm

Bernitz, Ulf, Nordell, Per Jonas, Rosén, Jan, Sandgren, Claes (2020), *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*. 15 uppl., Jure AB, Stockholm

Hettne, Jörgen, Otken Eriksson, Ida (red.) (2011), *EU-rättslig metod*. 2 uppl., Norstedts Juridik AB Stockholm

Janecková, Eva (2025), *Copyright and patent laws for the age of artificial intelligence*. 1 uppl., Bloomsbury Publishing Plc, Oxford

Kempas, Tobias (2023), *Artificiell intelligens och immaterialrätt i Sverige och EU*. 1 uppl. 1, Norstedts juridic AB, Stockholm

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i: Nääv, Maria, Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund

Levin, Marianne, Hellstadius, Åsa (2023), *Lärobok i immaterialrätt*. uppl. 13, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Magnusson Sjöberg, Cecilia, Fast Lappalainen, Katarina, Westman, Daniel (red.) (2024), *Rättsinformatik-juridiken i det digitala informationssamhället*. 5 uppl., Studentlitteratur AB, Lund

Reichel, Jane (2018), 'EU-rättslig metod' i: Nääv, Maria, Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund

Senftleben, Martin (2004), *Copyright, Limitations and the Three-step test. An Analysis of the Three-Step Test in International and EC Copyright Law*, 1 uppl., Kluwer Law International, Amsterdam

Valentin Rehncrona, Pia (2017), *Immaterialrättens grunder*. 4 uppl., Studentlitteratur AB, Lund

Artiklar

OECD publishing (2025), 'Intellectual property issues in artificial intelligence trained on scraped data', *OECD Artificial Intelligence Papers*, No. 33 februari 2025, <
https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/02/intellectual-property-issues-in-artificial-intelligence-trained-on-scraped-data_a07f010b/d5241a23-en.pdf > (besökt 2026-04-15).

Hodonický, Václav, (2025), 'Content generated by artificial intelligence and its communication to the public-claims of pre-existing rights holders', *The Lawyer Quartley*, Vol. 15 nr. 4 (2025), publicerad 25-11-2025, <<https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/671>> (besökt 2026-05-15).

Rosati, Eleonora, (2020), 'Copyright as an Obstacle or an Enabler? A European Perspective on Text and Data Mining and its Role in the Development of AI Creativity', *Asia Pacific Law Review* 198-217 (2020) 27(2), publicerad 19-09-2020, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3452376> (besökt 2026-04-04).

Rosati, Eleonora, (2024a), 'No Step-Free Copyright Exceptions: The Role of the Three-step in Defining Permitted Uses of Protected Content (including TDM for AI-Training Purposes)', *European Intellectual Property Review* (2024) 262-274, skriven 10-11-2023, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4629528> (besökt 2026-05-05).

Rosati, Eleonora, (2024b), 'Infringing AI: Liability for AI-Generated Outputs under International, EU, and UK Copyright Law', *European Journal of Risk Regulation*, 2025;16(2):603-627, publicerad 2024-10-31, <<https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/infringing-ai-liability-for-aigenerated-outputs-under-international-eu-and-uk-copyright-law/C568C6B717E9CFC45FB52E58E54B6BEC>> (besökt 2026-05-15).

Senftleben, Martin, (2026a), 'Text and Data Mining, Generative AI, and the Copyright Three-Step Test', *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, Vol. 57 (2026), pp. 67-107, publicerad 01-08-25, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5373903> (besökt 2026-05-05).

Senftleben, Martin (2026b), ' GenAI and the Copyright Three-Step Test – Do TDM Exceptions for AI Training Conflict with a Work's Normal

Exploitation?’, *GRUR International*, Vol. 75, nummer 1, januari 2026, publicerad 2025-08-25, <<https://academic.oup.com/grurint/article/75/1/1/8244078>> (besökt 2026-05-12).

Quintais, Joao Pedro, (2025), ‘Generative AI, copyright and the AI Act’, *Computer Law & Security Review*, Vol. 56 April 2025 106107, <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364925000020?via%3Dihub>> (besökt 2026-05-15).

Elektroniska källor

Jacques, Sabine ‘Every breath you take is intertextual : AG Emiliou’s opinion in C-590/23 Pelham II - Part 1’, (25-06-27), <<https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/every-breath-you-take-is-intertextual-ag-emiliou-s-opinion-in-c-59023-pelham-ii-part-1/>>, (blogginlägg på *Kluwer Copyright Blog* av universitetslektor i immaterialrätt Sabine Jacques vid University of Liverpool) (besökt 2026-03-31).

The European Copyright Society, ‘Copyright and Generative AI: Opinion of the European Copyright Society’, (2025), <https://europeancopyrightsociety.org/wpcontent/uploads/2025/02/ecs_opinion_genai_january2025.pdf> (besökt 2026-05-02).

Övriga källor

European Union Intellectual Property Office, ‘The Higher Regional Court of Munich considered memorization and temporary copies occurred in model training as infringing reproductions of works’, <<https://www.euipo.europa.eu/en/law/recent-case-law/the-higher-regional-court-of-munich-considered-memorization-and-temporary-copies-occurred-in-model-training-as-infringing-reproductions-of-works>>

(EUIPO:s sammanfattning av domen i det tyska avgörandet 42 O 14139/24) (besökt 2026-04-12).

Landgericht München, 'Avgörande 42 O 14139/24', <<https://aifray.com/wp-content/uploads/2025/11/42-O-14139-24-Endurteil.pdf>> (dom i civilrättsliga kammaren i München) (besökt 2026-04-15).

World Intellectual Property Organization, 'Response to WIPO conversation on intellectual property and frontier technologies (fourth session)', <https://www.wipo.int/documents/d/frontier-technologies/docs-en-pdf-interventions-ind_li.pdf>, (svar på frågor från WIPO av Dr Li Luo, Coventry University, vid sammanträdet i september 2021) (besökt 2026-05-17).

World Trade Organization, 'WTO Dokument WT/DS160/R', <https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/dispute-settlement/wto-dispute-settlement/wto-disputes-cases-involving-eu/wtds160-united-states-section-1105-us-copyright-act_en> (tvistlösning hos WTO mellan EU och USA 24-07-2003) (besökt 2026-05-05).